

המשכיל

maskil

■ Z obsahu

Bejta Israel – etiopští Židé (IV.) ..	2
Recept je be-simcha	3
Kdyby Jeruzalém nebyl z kamene – rozhovor s J. Rónou	4
Holešov	7
Na cestách	8
Sportovní hry v Brně	10
Ženské a mužské micvot	16

■ Krátce

Architekt Frank Gehry je podle mě zločinec, kterej porušuje hlavní architektonickou zásadu, posloužit urbanismu města a funkci města jako společenského prostředí.

Jaroslav Róna

Mnohý Žid si řekne – ne, v takové zkoušce nemohu obstát, během jediného dne se mám zříci sobotních programů televize, nemám jet na výlet, mám se obejít bez svého zamilovaného jídla? Ne, to není nic pro mne, moderního Žida 21. století.

Daniel Mayer

Modlitba je základní cestou k Božímu odpuštění a „každý muž, žena, otrok či dítě potřebuje Boží milosrdenství“. Traktát Berachot, Raši, tosafisté, Maimonides i pozdější komentátoři tvrdí, že žena je povinna modlit se stejně tak, jako je tomu povinen muž.

Sylvie Wittmannová

KDYBY JERUZALÉM NEBYL Z KAMENE...

Rozhovor s Jaroslavem Rónou na straně 4

BEJTA ISRAEL – ETIOPŠTÍ ŽIDÉ (část 4.)

Svátek Sigd nám přiblíží slova Josefa Hadany, rabína etiopských Židů v Izraeli: „Kesové, spolu s ostatními duchovními představiteli a stařešiny se již několik měsíců předem zabývají přípravami na svátek, který připadá na 29. češvan. S předstihem se také konají rozsáhlá přijímání hostů ze vzdálených vesnic. To se týká nejen jednotlivých rodin, ale celé obce, neboť pohostinnost je nedílnou součástí svátku Sigd. Tak jak se datum svátku přibližuje, zvyšuje se sváteční nálada, duchovní povznesení a celá obec se se zápalem chystá na slavnostní den.

Kesové připravují velké množství dobytka na hostinu, která bude následovat po půstu a rodiny ubytovávají hosty ve svých chýších. V ranních hodinách začíná celá obec vystupovat na horu, která je nejbližší jejich vesnici. Kesové berou s sebou sifrej Tóra, jež jsou napsány v staroetiopském jazyce ge'ez. Nad jejich hlavami a Tórami se rozprostírají zlaté slunečníky (obdoba baldachýnu – chupy, který je nad Tórou rozprostřen, když se přináší anebo vynáší ze synagógy). Za koheny – kesy vystupují ostatní muži, ženy a děti. Jak krásné a uchvacující je vidět dlouhou řadu svátečně bíle oděných lidí, vystupujících na horu, aby tam na čistém a neposkvřněném místě z hlubin svých srdcí chválili Hospodina. Několik ozbrojených bojovníků pak zajišťuje bezpečnost všech zúčastněných.

Obřad začíná společnou modlitbou pod nebem ve stínu stromů. Modlitby jsou většinou modlitbami Ezry, které pronášel, když se synové Izraele smísili s jinými národy (Ezd 9,6). Taktéž

jsou předčítány pasáže z knihy Daniel a mnoho dalších modliteb, které nejsou v Tanachu, ale byly sestaveny generacemi učenců Bejta Israel. Částí společné modlitby je též prosba za mír pro všechny etiopské Židy a pro celý národ Izraele kdekoli na světě. Všichni se též modlí za Jeruzalém, Sión, a za Chrám, nechť bude brzy a za našich dnů opět zbudován. Rovněž důležité místo v liturgii mají i prosby za brzký návrat všech Židů z diaspory (kibuc galujot) do Svaté země. Po společných modlitbách čtou kesové z Tóry, a to v jazyce ge'ez, a poté je text překládán do amharštiny, která je všem srozumitelná. Významné místo zaujímá čtení Desatera a řady micvot Tóry s příslušným výkladem a také pasáže z knih Ezry a Nehemii. Tento den se každý z věřících prostřednictvím modlitby sjednocuje s Všemohoucím. Muži, ženy a děti se svými modlitbami obracejí k naše-

mu nebeskému Otci. Mnozí z nich dávají sliby, např. věnovat určitou částku na dobročinné účely či pro potřeby synagógy, nebo že se budou stokrát ba i tisíckrát klanět Hospodinu. Po poledni je společná modlitba za duše zemřelých (obdoba našeho Jizkoru).

V pozdních hodinách sestupují věřící s hory a jdou do synagógy, kam také vracení kesové sifrej Tóra, což je provázeno písněmi, radostí a nadšením v duchu Žalmu 35, 9-10. Teprve tehdy končí půst a začíná slavnost spojená s bohatou hostinou, která trvá až do ranního rozbřesku. Po slavnosti se setkávají představení vesnic, kteří přišli na Sigd a debatují o problémech svých obcí a navzájem se radí jak je řešit.

Dle tradice našich otců tkví kořeny svátku v historických událostech – v návratu Židů z babylónského zajetí na Sion a pozdějšího příchodu Ezry a Nehemii do Jeruzaléma. Společná modlitba provázená půstem, čtením z Tóry a objasňováním micvot koresponduje s tím, co dělali Ezra a Nehemia: „Dvacátého čtvrtého dne toho měsíce se Izraelci shromáždili k postu v zíněných rouchách a s prstí na hlavě. Izraelovi potomci se oddělili ode všech cizinců. Stáli a vyznávali své hříchy i nepravosti svých otců. Povstávali ze svých míst, když četli čtyřikrát za den z knihy Zákona Hospodina, svého Boha, a čtyřikrát se vyznávali a klaněli Hospodinu, svému Bohu“ (Neh 9, 1-3). Výstup na horu a čtení Desatera symbolizuje také Mojžíšův výstup na horu Sinaj a přijetí Tóry.“

Stát Izrael, ve spolupráci s židovskými a filantropickými organizacemi zvláště z USA, se snažil o fyzickou záchranu této specifické části našeho národa. Nejednalo se pouze o humanitární a osvětovou pomoc poskytovanou Bejta Israel přímo na území Etiopie, ale především o to, aby byla tato, od ostatního židovského národa izolovaná komunita, s ním spojená v jeho historické vlasti.

Připomeňme dvě velké akce, akci „Moše“ v roce 1985 a akci „Šlomo“ roku 1991, kdy byla uskutečněna hromadná alija etiopských Židů. Zvláště v osmdesátých letech se stovky rodin Bejta Israel rozhodly uskutečnit svůj odvěký sen o návratu do země předků. Tyto rodiny, nebo dokonce celé vesnice, podnikly mnohasetkilometrovou pouť z Etiopie přes poušť do jižních oblastí Súdánu, kde pro ně byly zřízeny sběrné tábory. Z těchto táborů pak byli uprchlíci odváženi do Izraele. Mnohým však nebylo souzeno stanout ve Svaté zemi, zahynuli na této cestě nejen hladem, žízni a nemocemi, ale mnozí z nich se stali obětmi band pouštních lupičů. Jak nám dokládají přeživší očití svědkové této anabáze, byl to opravdový exodus, který však byl historicky mnohem těžší než onen biblický, kdy Všemohoucí zázraky vyvedl náš lid z Egypta.

► Rabín Daniel Mayer

RECEPT JE „BE-SIMCHA“

Pohlédnu-li na takřka uplynulý minulý rok, musím konstatovat, že Bejt Simcha přešla na pastviny stability. S pomocí oddaných jedinců a financí grantových projektů jsme byli schopni upevnit stávající a vytvořit nové vzdělávací a náboženské programy. Nechci tvrdit, že je vše perfektní, ale kdo chce, najde si svou „simchu“, ať už chce zahřívát duši zpěvem, ranní sobotní modlitbou, studiem či debatou o klíčových tématech židovské identity apod. Slovo „najde“ možná není to pravé, protože „simcha“ se spíše tvoří nebo lépe řečeno doprovází konání. A to mne přivádí k tématu této novoroční úvahy. Mám za to, že prostřednictvím radosti lze posilovat naši židovskou i obecně lidskou identitu. Od tohoto je jen krok k posilování komunity, včetně té v Bejt Simcha.

Udělat radost součástí života samozřejmě neznamená vyhledávat radost a potěšení pro ně samotné, i když podle pověstné extradávky sexuální fantazie řady ortodoxních Židů je právě tohle cílem reformních kongregací doma i v „Érecu“. Epikurejské pojetí radosti není to, o co kráčí. Ale jak tedy docilovat radosti ve světě plném trápení, násilí a zla? Možná právě vztah mezi radostí a pojetím micvot může být inspirací. Celkem známá formulace „trvalá radost je velkou micvou“ není až tak stará. Připisuje se rabi Nachmanovi (z Breslau). Diskuse o radosti a micvot se však táhne od dávných dob. Jenže jak jí

docílit? Radost nelze učinit povinností a úsměv nelze nařídit. Když však naše konání doprovází odhodlání, touha a nasazení, a když to či ono konání odpovídá kladným micvám, dostaví se dříve či později pocit radosti. Každý snad zná pocit slasti z dobrého skutku, pomoci bližnímu či dokončení „dobré“ věci. Lze přidávat příklady donekonečna, třeba i ty výše zmíněné – zpěv či hlubokou diskusi získané pochopení lidského údělu. Zkrátka a dobře, konáním se dociluje života v radosti, života „be-simcha“.

Rád bych vyslovil jedno přání, je to lepší než mentorovat. Řeknu to příběhem. Když se ptal rabi Mendl z Kotsku svých žáků kde je Bůh, setkal se s rozpačitými odpověďmi typu „Bůh je všude“. Jeho odpověď byla – „Bůh je všude, kam ho necháme vejít“ – a já dodávám, zejména ve vztazích. Tak to je to moje přání. Přeji Vám i sobě vztahy, které přinesou mír, pomoc a přátelství mezi lidmi. Tady i „tam“.

Na tomto místě jsem minulý rok psal o potřebě tvořit budoucnost a rýsovat mapy židovstva v našich zemích. Myslím, že v uplynulém roce jsme pár dílů světa jménem Jidiškeit oživil. Děk patří všem, kteří se na tom „be-simcha“ podíleli a všem, kteří obnovují kontinuitu reformního judaismu.

Šana Tova!

► Julius Müller, předseda Bejt Simcha

Smrt je součástí života, a je na nás živých, jak se s tím vyrovnáme. Mám na mysli přirozenou smrt, která ukončí dlouhý a plodný život. Co se však brání pochopení, a co přináší velkou bolest, je smrt násilná. Dne 6. srpna byl v západní části Dagestánu zavražděn náš přítel Martin Kraus. Jeho tělo bylo nalezeno na břehu řeky Andijskoje-Kojsu u vesnice Chirkata a jeho osobní věci i auto byly nalezeny u dvou místních mladíků, kteří se k oloupení Martina a jeho zavraždění přiznali. Ať jsou jména vrahů navždy vymazána z lidské paměti.

Martin byl členem komunity Bejt Simcha, jeho obraz zůstane otištěn v našich vzpomínkách, ať už ze semináře ve Žďáru, přednášek a bohoslužeb v Mánesově či setkání při jiných příležitostech. Vy, kteří jste ho znali, vzpomeňte na něho. V mých vzpomínkách zůstane Martin Kraus jako přátelský, obětavý a odvážný člověk.

Pokoj jeho duši.

► Julius Müller

Program Bejt Simcha Říjen 2003

středa 1. října od 19 hodin
Vysoké svátky a Dny pokání – přednáška rabiho Ronalda Hoffberga

neděle 5. října od 18 hodin
Jubilejní synagoga (Jeruzalémská ul.) Kol nidre – bohoslužba na Erev Jom Kipur s rabíny Samuelem Abramsonem, Scottem Sperlingem a Michaelem Dushinskym

středa 8. října od 19 hodin
Povídání o Sukot – přednáška Sylvie Wittmannové

pátek 10. října až neděle 12. října ve Žďáru u Doks
Víkendový seminář „Sukot v teorii i praxi“ – bližší informace a závazné přihlášky v Bejt Simcha nejpozději do pátku 3. října

středa 15. října od 19 hodin
„Počátky reformy judaismu v českých zemích“ – přednáška Mgr. Michala Foršta

neděle 19. října od 10 hodin
Oslava Simchat Tóra společně s komunitou Masorti a rabi Ronaldem Hoffbergem

středa 22. října od 19 hodin
„Kantilace Tóry a Haftary“ – přednáška Mgr. Michala Foršta s praktickými ukázkami

pátek 24. října od 18 hodin
Kabalat Šabat s rabi Andrew Goldsteinem a mládežnickou skupinou z Northwood and Pinner Liberal Synagogue v Londýně

sobota 25. října
Šabat s rabi Douglasem Charingem – ranní bohoslužba od 10 hodin, přednáška od 14 hodin, zakončeno společnou Havdalou

pátek 31. října od 16 hodin
Valná hromada Bejt Simcha (s volbou nového představenstva)

PRAVIDELNÉ AKCE
Kabalat Šabat každý pátek od 18 hodin; pokud je na programu i přednáška, následuje vždy po skončení bohoslužby, od 19 hodin

Kurz liturgického zpěvu a vedení bohoslužby s rabínem a kantorem Michaelem Dushinskym – každou neděli od 18 hodin

HODINY PRO VEŘEJNOST
každé úterý a každý pátek od 11 do 14 hodin (v pátek 17.10. se ruší z důvodu dovolené)

KDYBY JERUZALÉM NEBYL Z KAMENE...

S jednou z nejzajímavějších a nejvýraznějších osobností současného českého výtvarného umění, s malířem a sochařem Jaroslavem Rónou, jsme se sešli ve staroměstské kavárně U Týna. Náhodou tedy právě v místech, kudy svého času mnohokrát vedly kroky Rónova oblíbeného spisovatele Franze Kafky. O Kafkovi také kromě jiného byla řeč, už jenom proto, že Kafkův pomník podle Rónova vítězného návrhu bude v nejbližších týdnech instalován v parku vedle Španělské synagogy.

Koncem srpna jsem navštívila závěrečnou vernisáž desátého ročníku mikulovského výtvarného sympózia, jehož jste byl už po několikáté účastníkem. Z vnějšího pohledu vypadá taková možnost setkávání lidí z oboru, společně práce a společně stráveného času přímo idylicky. Je to opravdu tak?

Ona to tak jenom nevypadá, skutečně to tak je. Lidí, co se tam scházejí, mají dobré vztahy. Samozřejmě, někteří víc a někteří méně. Za ten měsíc se sblíží a je to tam přátelský a milý. Umělci k sobě sice vždycky mají kritický postoj, ale ta kritičnost tam nepřesahuje míru, a mohou vedle sebe fungovat.

Celá struktura sympózií, kterou jsem spoluvytvářel, je celkem dobře vymyšlená, jeden ze zúčastněných výtvarníků, musí to být někdo organizačně schopný, je každoročně stanoven kurátorem sym-

pózia, má jisté pravomoci a rozhoduje například i o tom, koho pozvat na příští ročník. Tím se zajišťuje určitá kontinuita a také jsme chtěli docílit toho, aby každý ročník měl svoji úplně jasnou tvář.

Není možné, aby člověk každému naplno řekl, co si o jeho tvorbě myslí, ale to není možné nikdy a nikde. Ačkoli to může znít jako pokrytectví, pokud člověk chce v umění s někým koexistovat, tak si stoprocentní upřímnost nemůže dovolit. Ani to není nutné, je výborné mít partnery k hovoru, zajímaví jsou i místní lidé a Mikulov – to je magie.

Koho ze současných českých výtvarníků máte rád, kdo je Vám blízký?

Blízkých je mi jich víc. Když bych měl mluvit například o Tvrdohlavých, tak já spíš obdivuju ty z nich, kteří pracují v jiném duchu než já, a kteří jsou mi formou spíš vzdálenější. Nejradši mám asi Františka Skálu a hrozně rád mám i to, co dělá Michal Gabriel. Vztah mám i k některým věcem od Milkova a od Sušky, to jsou lidé se kterými, dá se říct, rostu. Mimo Tvrdohlavé mám velmi rád obrazy od Vladimíra Kokolii. Přístup Franty Skály se mi líbí moc. On používá postupy, které jsou velice zvláštní, pro mě až nepochopitelné a jsou naprosto originální. Přitom je to jeden z mála lidí naší generace, který je akceptován i v mezinárodních souvislostech. Dělá instalace, využívá fotografie...

Já s tím mám trochu problém, moje věci totiž působí na zahraniční kurátory poněkud konzervativně, protože se jedná o bronzové sochy a olejomalby. Ale já se nehodlám měnit, takže se řadě lidí jevim v zásadě jako takový nezařaditelný solitér, se kterým jsou potíže.

No a co? Vadí to?

No nic, samozřejmě. Jen to konstatuju. Ale kvůli tomu taky dělám toho Kafku já

a ne někdo jiný, protože já to umím vymodelovat.

Máte pravdu, že po zhlédnutí mnoha výstav současného umění se člověku vloudí pochybnost, jestli ti autoři vůbec ještě malovat a modelovat umějí...

Jakápak pochybnost – buďte přesvědčená, že většinou neumějí! Podívejte se, když dejme tomu celý roky jenom fotíte, tak jak se naučíte malovat? I ti nejlepší, nejnadanější malíři se léta učili metodou pokus omyl dobrat ke špičkovým věcem. A i ti nejtalentovanější na tom musí každý den dělat, a když na tom někdo každý den nedělá, jen fotí nebo točí videofilmy, tak jak ten člověk může umět malovat? Snažím se negeneralizovat, samozřejmě že se najdou citlivé věci v každé výtvarné oblasti. Už jsem se dokonce naučil v tom hledat, jezdím po světě, chodím po výstavách a mám oblíbené autory i v multimediálním umění. Jen bych si přál, aby ve výtvarném umění vzniklo nějaké inteligentnější dělení. Aby se neříkalo, že ten, kdo maluje, je konzervativní a ten, kdo natáčí video je současnej. Ať je jasně řečeno, že ten, kdo natáčí video „soutěží“ v kategorii video a ten, kdo maluje obrazy „soutěží“ v kategorii malování obrazů. Ať se nepoměruje nesouměřitelné. To je jako kdyby závodil někdo, kdo jede na koni, s někým, kdo plave ve vodě.

Já myslím, že všichni tušíme, že malířství nikdy nezanikne, není potřeba ho házet do šrotu. Teď je doba, kdy kdekdou využívá nových technologií, ale malířství nelze nahradit. Tah štetecem po plátně nelze nahradit! Nelze ho nahradit ani na počítači, lze ho jenom napodobit. I kdybyste chtěla dělat věci ve virtuálním světě – tvarové, plošné a pohybové – tak to tomu počítačovému grafikovi stejně musíte nejdřív nakreslit na papír. ➤

► **Nejsem znalec, ale jako obyčejný divák si nemohu pomoci – drtivě většinou podobných soudobých instalací nerozumím, nebaví mě a nevěřím jejich autorům skutečné vnitřní puzení právě a jedině takto tvořit...**

Já na to mám úplně stejný názor. Většinou chodím kolem věcí, jejichž smysl neznám. Bohužel. Často si říkám, jsem já tak mimo nebo jsou oni mimo? Nevím proč je to v takovém masovém množství akceptováno. Nedávno jsem byl na pražském bienále, prošel jsem spodní patro, tam jsem se nechytíl skoro nikde a do dalších pater už jsem ani neměl chuť jít. Ještě tam ale zajdu.

Neodolám nezeptat se na Váš názor na pár zdejších medializovaných aférek z oboru. Mám na mysli Davidovo srdce nad Pražským hradem nebo třeba z poslední doby Klause s Knížákem z dílny Davida Černého... Co Vy na to?

To je takový ten způsob výtvarného myšlení, který reaguje na nějaké konkrétní věci. Já tomu říkám výtvarná publicistika a myslím si, že to má jeden hlavní důvod a to – upozornit na sebe, což je přístup Černého a v poslední době i Davida. Co se týče toho srdce, to mi připadalo docela milý a celkem ho tomu Davidovi i věřím, ačkoli ten princip toho sebezviditelnění tam je. Jako akce ano – ale neakceptoval bych ho tam napořád. Já si myslím, že výtvarní umělci by měli mít v úctě a dokonce úzkostlivě tolerovat právo ostatních lidí na čistou oblohu bez laserových světél, na hradčanskou siluetu a tak dále... Jinak je to svévolný útok individua proti právům většiny. Mně to vadí. Já jsem i velkým odpůrcem Tančícího domu. Architekt Frank Gehry je podle mě zločinec, kterej porušuje hlavní architektonickou zásadu, posloužit urbanismu města a funkci města jako společenského prostředí. Tam mohl být originální dům, ale takový, který by na sebe trapně nestrhával pozornost. Takhle podobně chtěl zničit celou spodní část Manhattanu (tuším budovou nového Guggenheimova muzea ve tvaru zmačkaného staniolu), celou tu slavnou siluetu, která je vidět, když člověk pluje kolem na lodi. Zkrátka já ho prostě neuznávám, naopak ho tvrdě odsuzuju.

A ještě drobná poznámka k architektuře. Jestliže nastává doba války s terorismem, tak je naprosto absurdní stavět skleněné domy. Všichni staví skleněné domy, přičemž po výbuchu bomby to sklo působí jako druhotná zbraň proti civilistům – totiž jako střepiny granátu. Kdyby nebyl Jeruzalém z kamene, tak už dávno asi neexistuje.

Patří dnes ještě vůbec do kontextu výtvarného umění pojem krása nebo už ho většina výtvarníků cítí spíš jako sprosté slovo?

Je třeba říct, že tyhle čisté pojmy jako by už nikdo nedokázal uchopit opravdově. Vždycky spíš už jen s odstupem nebo v nějakém kritickém vztahu. Ale samozřejmě, svět se nemění, krása tady vždycky byla a bude, stejně jako ošklivost nebo zrůdnost. Jenom vytvořit krásu tak, aby působila přirozeně v téhle podivné přeintelektualizované době, je velmi těžké, zvláště, když má člověk před sebou takový úžasný předchůdce. Na druhou stranu, ve chvíli, kdy se umělci týhle touhy po krásným objektu vzdají, tak svůj boj prohráli. Ale ono to snad jenom tak vypadá, že nevznikají krásné věci. To je čistě proto, že všechna ta bizarnost, zrůdnost, ošklivost, podivným způsobem přitahuje více diváků a dovolí tvůrcům

víc na sebe upozornit. To ale neznamená, že někde ve skrytu netvoříte lidi, který uměj vytvořit krásné věci. A řekl bych ještě jednu takovou trošku zvláštní věc – krása se dneska projevuje třeba v jiný sféře – v designu, v předmětech denní potřeby... Úplně úžasný sochaři působí v oblasti automobilismu, například. Některý auta jsou tak krásná, že se Vám zastaví srdce. Po světě vzniká i krásná architektura. Myslím, že krása se dneska jakoby přesouvá jinam, do oblastí méně zatížených významem a ideologií. Asi je dnes hůře rozeznatelná, je potřeba naučit se ji vidět. Dneska už to není krásná madona, ale třeba krásný vztah nějakých hmot, materiálů a věcí.

Před lety jste se jako výtvarník zásadním způsobem podílel na Michálově filmové podobě Kafkovy Ameriky. Někde jsem se dočetla, že jste s výsledkem nebyl spokojen. Proč?

No jistě, byl jsem hrubě nespokojen. Možná, že moje kritika zní podivně, vzhledem k tomu, že jsem na tom filmu pracoval, ale já byl přizván jako člověk, který má představy tvůrců vizualizovat a výtvarně realizovat a v době, kdy jsem dostal scénář, děj více méně neodbočoval od Kafky. Ale Michálek se asi zalekl toho deprimujícího závěru a nejen, že

J. Róna na závěrečné vernisáži mikulovského výtvarného sympozia (v pozadí malíři T. Císařovský a I. Lomová)

► tam přidal diskotékovou hudbu od skupiny Lucie, ale ještě dodal i trapný happy end. Prostě tradiční český strach uchopit silné téma a s rozhodností a originalitou ho převyprávět.

K Franzi Kafkovi se, zdá se, vrátíte znovu a znovu. Nejen Amerika, kafkovská tematika se objevuje na mnoha Vašich obrazech a zanedlouho bude instalován Váš Kafkuv pomník ...

Kafka je jednoznačně můj nejoblíbenější spisovatel. Dokonce i na záchodě mám kromě takových těch záchodových časopisů Kafkovy aforismy. A vlastně všude mám Kafku. Když si chci mezi prací chvíli číst, sáhnu velmi často po jeho povídkách. Doslova ho miluju. A vůbec, ze všeho nejvíc mi sedí spisovatelé z tohoto okruhu. Například Werfela mám rád stejně jako Kafku, třeba knihu Hvězda nenarozených jsem skoupl ze všech pražských knihkupectví a rozdávám ji svým přátelům. A taky Meyrink, Urzidil a další...

Cítíte se jako Žid?

To je otázka! To je jako kdybyste se zeptala člověka, kterej stojí jednou nohou ve vodě a druhou na břehu, jestli

Vítězný Rómův návrh pomníku Franze Kafky

se cítí mokrej nebo suchej. Já jsem věděl od malička, že náš otec je Žid, o židovských problémech doma neustále mluvil a mluvil doteď. Naše matka Židovka není a tak byl v naší rodině v tomto směru jistý problém, i když otec nebyl a myslím ani dnes není nábožensky založen. Když jsem začal chodit do školy, dost jsem trpěl takovejma téma koncentračnickejma vtipama, který tenkrát byly v módě – typu „Žid plave v kyselině...“, a podobně, a okolí (přesně podle jiného vtipu) ti to že jsi Žid, v mém případě míšenec, ihned připomene, pokud na to náhodou zapomeněš. Já na ty vtipy byl pekelně alergickej, takže tím pádem jsem byl ve velmi ranném dětství brán v kolektivu se zvláštním despektem a skončilo to tak, že jsem kvůli tomu asi v sedmi letech jednomu spolužákovi rozbil kamenem hlavu. Teď už ty vtipy snad vymizely?

Samozřejmě jsem se vždycky cítil k židovství silně vázaněj, přestože naše výchova nikterak nebyla ovlivněna náboženstvím. Je také zajímavé, že mezi nadanými lidmi všech možných oborů se najde Židů (vzhledem k tomu kolik jich je na světě), neskutečný procento a jsem v jistým smyslu hrdej, že k tomu trochu patří.

Přičítám to hlavně té tradici náboženského vzdělávání. Židé vždycky byli gramotní, to je úžasné! Je to jediný národ (alespoň podle mých pramenů), který byl celý gramotný od té doby, co bylo vynalezeno písmo. Kořeny té výjimečnosti hledejme někde tam. Když nějaký národ dokáže najít formu, jak si po tisíciletí předávat svoji moudrost a vlastně nejen svoji, ale i moudrost národů, se kterými je konfrontován, tak samozřejmě se nelze divit, že z něj vzešly osobnosti tak vytříbeného intelektu.

Jste věřící?

Já jsem nedávno dělal do Lidových novin rozhovor sám se sebou a tam jsem napsal, že věřím v Boha, když mi teče do bot. Takže, když v něj věřím, když mi teče do bot, tak v něj vlastně věřím, i když mi neteče... Považuji se za věřícího, ale ten Bůh, v kterého já věřím, nemá s církvemi, tak jak je známe nic společného. Přikláním se k Einsteinovu názoru, jenž Boha vnímá jako energii – pohyb, tudíž hybnou sílu vesmíru. Další kategorie, které se od toho odvíjejí – dobro, zlo, pravidla morálky – jsou jen

jakýmsi systémem zákonů, který umožňuje fungování člověka ve světě, ale stvořili jej lidé.

Hodně lidí má starozákonnímu Bohu za zlé určitou nemilosrdnost nebo alespoň lhostejnost k lidským osudům. Viz holocaust a podobně... Jak to, že k něčemu takovému nechává dojít a proč?

Ani já nechápu, že Stvořitel může být ke svým výtvorům tak neuvěřitelně ukrutný. Proč je vybaví tak silnými senzory vnímání bolesti a utrpení a pak jim ho v obrovské míře dopřává? Opravdu to nechápu. Čili moje víra se omezuje na víru v jakéhosi hybatele, ale smysl toho všeho neznám, a jsem tomu rád! Ostatně nejsem asi první kacířský pochybovač částečně židovského původu v dějinách a vím, že tyto mé úvahy nejsou příliš originální.

Jak se člověk židovského původu může psychicky vyrovnat se skutečností holocaustu?

S tím se nedá vyrovnat. Významově (nikoliv početně) srovnatelné události se zřejmě v historii světa odehrály už mnohokrát. My to bereme jako zpochybení všech hodnot a zradu od Boha. Bohužel to není zpochybení božích hodnot, protože nad ním už asi nikdo není. Asi nás tehdy opustil a nechal dábla volně konat. Je to neposuzovatelné právě proto, že to asi přichází od Boha, nebo od dábla, kterého podle starých legend nosí na zádech, ale nad kterým má stejně moc. Vyrovnat se s tím nedá a já osobně se od toho musím snažit vnitřně spíš vzdalovat, protože, kdybych to domýšlel do podrobností, tak se zblázním. Pokud na to myslím, narušuje mi to duševní zdraví a vlastně už ho mám narušený. Důsledkem toho jsou i některá moje díla. Často vidím u různých autorů určitý parazitismus na těchto strašlivých událostech, ale sám jsem se toho taky musel dotknout. Namaloval jsem například obraz, který se jmenuje Žlutý dým, ten je přímo inspirován jednou fotografií z Jad va-šem. Léta jsem ho odkládal, ale nakonec jsem to stejně udělat musel, abych se té hrůzy alespoň na chvíli zbavil.

► Text a foto: Irena Dousková

TÝDEN ŽIDOVSKÉ KULTURY V HOLEŠOVĚ

Ve dnech 5.–10. srpna proběhl v holešovské Šachově synagoze již třetí ročník festivalu zaměřený na židovskou kulturu a věnovaný obětem holocaustu.

Přesto, že jej provázela tropická vedra, lze bez nadsázky říci, že to byl ročník zdařilý a úspěšný. Součástí festivalu byly koncerty, cyklus přednášek, promítání filmů s židovskou tematikou. Po dobu obou prázdninových měsíců byla v městské galerii instalována výstava našeho předního fotografa docenta Pavla Diasa nesoucí název „Cesty k osiřelým sousedstvím“. Byla zaměřená na židovskou kulturu jihovýchodní Moravy. Mimořádnou pozornost veřejnosti i médií vzbudilo promítání amatérského 8mm filmu zachycujícího požár a následnou demolici nové holešovské synagogy z let 1941–2.

Mezi přednášejícími byl již výše jmenovaný docent Dias, který přítomné informoval o své bohaté tvorbě, dále pak pedagogové

holešovského gymnázia, historikové a kronikáři. Taneční skupina Rut z nedalekého Prostějova předvedla na hlavním holešovském náměstí veřejnosti židovské tance. Vrcholem festivalu byl koncert skupiny Nigun v sobotu 9. srpna. Všichni přítomní zejména ocenili houslové mistrovství Alexandra Shonerta. Festival byl zakončen kabaretním vystoupením „Ať žije život“ autora Jicchaka Lurii, zachycujícím život mladých lidí v terezínském ghettu. Zde se více než v jiné dny projevila nepřítelů počasi; na toto vynikající představení došli jen skalní příznivci festivalu.

Zájem sdělovacích prostředků o festival byl značný. Bylo to částečně i tím, že paralelně s festivalem probíhala na světoznámém židovském hřbitově brigáda dobrovolníků z pěti zemí. Zaznamenali jsme šest televizních vstupů, několik relací v Českém rozhlasu a desítky novinových článků.

Vystoupení prostějovské taneční skupiny Rut

Příští ročník festivalu by měl začít v pondělí 26. července 2004 a pokud se nám podaří od sponzorů získat potřebné finance, mohl by být jeho program podstatně rozšířen, zejména o hudební skupiny hrající židovskou hudbu.

► Jiří Richter,

Olam – Společnost Judaica, www.olam.cz

Z HOLEŠOVA JSEM SE VRÁTIL OBOHACEN

Vtermínu 4.–15. srpna 2003 proběhl projekt dobrovolné práce sedmi mladých lidí z pěti zemí Evropy při údržbě židovských památek ve východomoravském Holešově. Pořadatelé byli Židovská obec Brno (která akci rovněž financovala) a INEX – sdružení dobrovolných aktivit. Koordinátorem pak pan Jiří Richter z občanského sdružení OLAM – Judaica Holešov.

Milan, druhý vedoucí a já jsme dorazili na místo již v neděli dopoledne a ubytovali se ve zrekonstruovaných prostorách Staré kovárny, sedli si s Jirkou a začali se domlouvat na organizaci. V pondělí mne čekalo setkání s politickými a kulturními funkcionáři města, pomoc při technickém zajištění festivalu a vyzvedávání cizinců na vlakovém nádraží. Henriette, Nicola, Alessandro a Xavier dorazili v podvečer, takže si ani nestihli odpočinout a museli na uvítací piknik. Samozřejmě i s ochutnávkou pravé valašské slivovice.

A hned v úterý ráno do práce. V průběhu osmi pracovních dní jsme vyvezli zeminu z nádvoří za synagou, čímž se odkryla původní historická dlažba, odstranili odpadky ze hřbitova a vyčistili několik náhrobků od náletů a trávy. Práci nám zadával správce Michal Kocián, který byl přes den buď

s námi nebo s Lenkou dokumentoval nápisy na nejstarších macevách. Po celou dobu nás trápilo úmorné vedro!

Společnost Judaica souběžně připravila pro širokou veřejnost Týden židovské kultury (5.–10. 8.). Většina programu se uskutečnila v renesančně-barokních prostorách Šachovy synagogy. Byla to řada zajímavých přednášek (např. J. Klenovský), výstava fotografií (P. Dias), večer koncerty (skupiny Nigun a Suriel) a promítání filmů (např. snímek o kabale nebo unikátní dokument o zni-

Správce hřbitova Michal Kocián a italský dobrovolník Alessandro Romoli u Šachova náhrobku

čení Nové synagogy z roku 1941). Na náměstí proběhlo vystoupení izraelských tanců v krojích (tanečníci z RUT Prostějov) a v kulturním sále kabaretní představení – hořká komedie z terezínského ghetta „Ať žije život!“ ensemblu Conforg.

V Holešově vyvíjí činnost také spolek Bejt Holešov. Aby byl zajištěn duchovní rozměr obou akcí, byl pozván Tomáš Kučera, student liberálního rabínského učiliště v Postupimi u Berlína. Hebrejsko-česko-anglicky vedl sobotní šacharit a podařilo se mu vtáhnout přítomné a potěšit milými slovy i krásným zpěvem. V pátek nás navštívil pan Weber. Neobvyklé bylo setkání se zbožnými chasidy z USA a Izraele, kteří se přijeli pomodlit ke hrobu rabína a cadika Šacha. Dal jsem se s nimi do řeči, byli velmi přátelští.

Dle mého názoru má bezplatná práce dobrovolníků i festival obrovský význam. Smyslem je uchovat židovskou tradici ve starých moravských kehillot, zprostředkovat ji široké veřejnosti, vzdělávat mladé a dát příklad místním lidem, aby si vážili kulturního dědictví a pomohli s jeho údržbou.

► Text a foto: Pavel Kuča,

student Masarykovy univerzity v Brně a člen občanského sdružení Krnovská synagoga

NA JIH OD PRAHY

V Kostelci u Křížků je židovské osídlení doloženo od počátku 18. století, ale nebývalo příliš početné, v průběhu následujících dvou set let se většinou jednalo o 5 až 8 židovských rodin. Od konce 19. století počet Židů v Kostelci u Křížků prudce klesal, takže roku 1921 v obci bydleli jen 3 Židé. K bohoslužbám se scházeli v malé synagoze či modlitebně, která byla zbořena po druhé světové válce. Jedinou památkou tak zůstal židovský hřbitov, který se nachází na západním okraji obce v blízkosti silnice vedoucí do osady Chvátalka a dále do Jílového u Prahy. Založen byl údajně r. 1702 a používán byl až do konce 30. let 20. století. Je zde dochována opuštěná obřadní síň a asi 280 náhrobních kamenů, nejstarší z nich z roku 1724, mezi nimi zajímavé barokní žulové náhrobky. Hřbitov je volně přístupný.

V Neveklově se Židé usazovali nejpozději od počátku 17. století, v 17. až 18. století tu žilo většinou 3 až 9 rodin, více se jich tu usadilo po polovině 19. století (roku 1869 – 116 Židů), poté v důsledku stěhování Židů do větších měst jejich počet zase klesal, takže roku 1900 v Neveklově bydlelo 75 Židů a roku 1930 již jen 28 Židů.

Žádné ghetto tu nebývalo, židovské domy byly rozptýleny po celém městečku mezi domy křesťanů. Ve druhé polovině 19. století bývala v obecním domě čp. 46 mikve, později byly v tomto domě zřízeny školní třídy a byt šamese.

Synagoga v Tábořské ulici, 100 metrů jihovýchodně od náměstí, byla postavena v letech 1670–1680 na místě starší, údajně dřevěné, synagogy. R. 1730 vyhořela, následně byla obnovena v barokním slohu, další přestavba proběhla v 19. století, poslední rekonstrukce kolem roku 1910. Bohoslužebným účelům sloužila snad až do 30. let 20. století, po druhé světové válce byla využita jako skladiště. Roku 1999 byla vrácena Židovské obci v Praze, která roku 2001 zahájila přípravu na její rekonstrukci, takže je prozatím uzavřena.

Hřbitov se nachází 800 metrů jižně od náměstí, 100 metrů za komunálním hřbitovem při silnici vedoucí do Maršovic. Založen byl před rokem 1689 (z toho roku se dochovala první písemná zmínka), rozšířen v roce 1755. Údajně zde bývaly náhrobní kameny z 15. a 16. století, v současné době

pochází nejstarší náhrobek z r. 1754/1755. Na ploše hřbitova je dochováno asi 140 viditelných náhrobků (další jsou zapadlé v zemi) a jednoduchá empírová márnice z 19. století. Hřbitov je uzamčen, vstup je možné domluvit v kanceláři Matana a.s., tel. 272 739 045.

Kosova Hora bývala jedním z velmi významných center židovského osídlení. V tomto městečku byli Židé usazeni zcela jistě již ve druhé polovině 16. století a židovské osídlení bývalo velmi početné: v průběhu 18. století to bývalo 16 až 24 židovských rodin, jejich počet se zvyšoval od přelomu 18. a 19. století, nejvíce jich bylo kolem r. 1870 – cca 400 osob, později klesal: roku 1880 – 183 Židů, roku 1900 – 114 Židů, roku 1930 – 32 Židů. Roku 1894 byla zdejší židovská náboženská obec spojena pro malý počet členů se židovskou náboženskou obcí sedlčanskou.

Židovské domy byly soustředěny v židovské čtvrti. Toto ghetto se nachází severně od ulice vedoucí k Červenému Hrádku, na severozápadním okraji městečka. Vzniklo nejpozději v polovině 17. století jako samostatný celek obklopující lichoběžníkovité náměstí, do něhož byly později vestavěny dva domy, jeden z nich s vnějším schodištěm. Roku 1792 v něm stávalo 21 domů, před polovinou 19. století více než 30 domů, z nichž většina je v přestavbách zachována (zbořeno bylo jen několik domů při rozšiřování ulice vedoucí k Červenému Hrádku).

Unikátní původní pumpa v ghettu v Kosově Hoře

Synagoga v židovské čtvrti, na jižní straně židovského náměstí, byla postavena po roce 1740 v barokním slohu jako náhrada za vyhořelou starší synagogu ze 17. století. Stavebně je spojena s patrovým rabínským domem čp. 131. Bohoslužebným účelům sloužila do 20. let 20. století, poté byla opuštěna, po druhé světové válce využita jako skladiště chemických hnojiv. Od 80. let je v majetku soukromníka, který ji chtěl opravit, zřídil v ní pamětní síň a sousední patrový rabínský dům používat pro své účely. Pro nedostatek finančních prostředků byly práce v polovině 90. let zastaveny a synagoga je opuštěna. Dlouhá léta chátrala, díky tomu je v interiéru dochován pouze zbytek klasicistního svatostánku, exteriér se zachoval v původní podobě. Synagoga je nepřístupná.

Hřbitov se nachází 450 metrů jihovýchodně od synagogy, jižně od městečka, za novou dálkovou silnicí. Založen byl údajně roku 1580, naposledy rozšířen roku 1907. Je na něm dochováno asi 500 náhrobků od 17. století do 30. let 20. století, klasicistní márnice a torzo hřbitovního domku. Jedná se o velmi cenný hřbitov s řadou barokních a klasicistních náhrobků a jednou tumbou. Hřbitov je uzamčen, vstup je možné domluvit telefonicky v kanceláři Matana a.s., tel. 272 739 045.

V městečku Prčice jsou Židé doloženi od počátku 17. století a bydleli tu až do druhé světové války, ovšem vždy v nepříliš vysokém počtu: roku 1724 – 3 rodiny, roku 1880 – 31 Židů, roku 1900 – 52 Židů a roku 1930 – 23 Židů. Mezi významnými rodáky je nutné uvést dirigenta Adolfa Čecha (vl. jm. Adolf Taussig, 1842–1903 Praha) a jeho bratra, sólistu opery Národního di-

Nově zrekonstruovaná márnice v Prčicích.

vadla Karla Čecha (vl. jm. Karel Taussig, 1844–1913 Praha).

Synagoga v zadním dvorním traktu domu čp. 68 na Vítkově náměstí byla postavena v letech 1852–1854 jako náhrada za starší modlitebnu z 18. století, která bývala v domě čp. 109; v předním traktu byl byt šamese a samostatný vstup vedl do rituální lázně. Jednalo se o jednoduchou stavbu s valbovou střechou a vysokými okny, interiér byl zdoben dekorativní výmalbou. Bohoslužebným účelům sloužila snad do druhé světové války, roku 1961 byla prodána družstvu Opus a přestavěna na výrobní závod, tomuto účelu slouží dodnes.

Hřbitov ležící 500 metrů severovýchodně od městečka, západně od silnice do Heřmaniček, nedaleko rybníka Pabiánek, byl založen v letech 1865–1867; je zde dochováno kolem 50 náhrobků od doby založení hřbitova do roku 1942. Márnice, jednoduchá kamenná stavba s půlkruhově zaklenutým vstupem a sedlovou střechou, byla v letech 2000–2002 rekonstruována. Hřbitov je volně přístupný.

Také v půvabném městečku Votice bývala prastará židovská náboženská obec, Židé jsou tu doloženi dokonce již ve 14. století a židovské osídlení bylo početné až do druhé světové války, jak ostatně dokazují i statistická sčítání lidu: roku 1880 – 340 Židů, roku 1900 – 239 Židů a roku 1930 – 76 Židů.

Domy Židů byly soustředěny pravděpodobně od první čtvrtiny 18. století v židovské čtvrti, která se nacházela za západní stranou náměstí a byla přístupná z náměstí branou v úzké uličce. Původně se jednalo o samostatný urbanistický celek tvořený 22

domy kolem malého náměstíčka. Bohužel většina domů byla po 2. světové válce zbořena, takže v přestavbách je dochováno jen několik z nich. Synagoga ze 17. století, přestavovaná v letech 1693, 1724, 1746, 1849 a 1908, byla zbořena v letech 1949–1950.

Hřbitov je umístěn 500 metrů východně od náměstí, při Táborské ul., na východním okraji města. Založen byl údajně r. 1538, v písemných pramenech je doložen od první poloviny 17. století. Je na něm dochováno kolem 360 většinou žulových náhrobků od r. 1705 do konce 30. let 20. století. Opravená obřadní síň, postavená r. 1885, bude sloužit od roku 2004 jako regionální židovské muzeum. Hřbitov je uzamčen, vstup je možné domluvit v kanceláři Matana a.s., tel. 272 739 045.

Poslední zastávkou na cestě do Prahy může být Benešov, v němž Židé v nevelkém

počtu žili kontinuálně od konce 14. století do poloviny 19. století, kdy jejich počet v důsledku zrušení většiny diskriminujících zákonů ve městě prudce vzrůstal: roku 1890 a 1900 maximum – 447 Židů, roku 1930 – 237 Židů. Ghetto ani židovská ulice tu nebyly, židovské domy byly rozptýleny mezi domy křesťanů. Klasicistní synagoga, postavená r. 1845 náhradou za starší modlitebnu, zmiňovanou od 18. století, v letech 1945–1976 využívaná Církví československou husitskou, byla roku 1976 zbořena (na jejím místě zčásti stojí obchodní dům Hvězda).

Starý hřbitov v centru města podél Nové Pražské ulice, 150 metrů severozápadně od Masarykova náměstí je rekonstruovaným zbytkem hřbitova ze 17. století, který byl likvidován po roce 1980, kdy většina náhrobků byla odvezena. Dochovalo se pouhých dvacet náhrobků z 18. a 19. století. Některé ze starších stél byly v 80. letech 20. století převezeny na nový hřbitov. Hřbitov je volně přístupný.

Nový hřbitov, založený r. 1883, se nachází 500 metrů severovýchodně od Masarykova náměstí v areálu městských pohřebišť, přístupný je úzkou uličkou vycházející severně od křižovatky ulic Na Karlově a K Pazderně. Je na něm dochováno asi 300 moderních náhrobních kamenů. V blízkosti obřadní síně, sloužící jako památník obětí nacismu s expozicí věnovanou židovské komunitě Benešovska, jsou umístěny náhrobky ze starého hřbitova. Hřbitov je uzamčen, vstup je možné domluvit v kanceláři Matana a.s., tel. 272 739 045.

► Blanka Rozkošná

► Foto: archiv autorky

Ve Voticích se zachovala část ghetta

LETNÍ SPORTOVNÍ HRY V BRNĚ

Již v minulém roce v průběhu úspěšných her v Plzni bylo rozhodnuto o místě a termínu konání dalšího ročníku. Přesto byla příprava letošního ročníku poznamenána mnohými problémy. Nicméně více než 80 účastníků, včetně mladší generace, a nádherné počasí vytvořilo fantastickou atmosféru. Dnes, když si v duchu znovu promítám průběh celého setkání, jsem s tím, jak se nám vše podařilo zajistit i s celým průběhem her spokojen.

Registrace účastníků probíhala v pátek od 15 hodin v Domově mládeže ELDO, kde jsme byli ubytováni. Ti, kteří přijeli včas, stihli Kabalat šabat v 17 hodin v brněnské synagoze. V prostorách ŽO Brno následovala vernisáž fotografií Antonína Bíny, na téma kulturní a náboženské setkávání. Teprve v sobotu ráno předseda klubu pan ing. František Fendrych slavnostním proslavem zahájil sportovní část. Neopomněl přitom minutou ticha uctít památku kolegy – sportovce Ivana Šandora, který vloni tragicky zahynul při návratu domů.

Pak se již naplno rozeběhly nelítostné boje na tenisových kurtech BLTC v režii zkušeného Toma Tomáška. Ten sice Judovo kladivo z Plzně přivezl, ale odvážel je Pavel Gros (Brno). Yulia Pomyan se mohla těšit z vítězství nad Evou Hrudovou. Ve stejnou dobu na sousedních kurtech probíhal volejbalový turnaj. Pět družstev svádělo nelítostné boje o vítězství. Nejúspěšnější bylo domácí družstvo, vedené Tomášem Žídkem. Druhé místo zaslouženě obsadilo pražské družstvo pod taktovkou Michala Speváka.

Od půl čtvrté se rozbíhal turnaj ve squashi a od sedmnácté hodiny měl každý možnost vyzkoušet svou šikovnost v bowlingu. Obě disciplíny probíhaly v příjemném moderním prostředí Boby centra. Bowling má dlouhou a bohatou historii a dnes je jedním z nejoblíbenějších sportů na světě. Britský antropolog, Sir Flinders Petrie, objevil v roce 1930 sbírku předmětů v dětské hrobce v Egyptě, jež se mu jevila jako počátky primitivního bowlingu. Jestliže byl tento odhad či domněnka správná, vedou první stopy bowlingu až do dob 3200 let před našim letopočtem.

Myslete si, že squash je mladý sport? Tak to se mýlíte. První squashový kurt prý vznikl už v roce 1881 a byl postaven v Harrow

v Oxfordu. Squash se zprvu hrával hlavně v soukromých anglických klubech a školách. V 70. letech díky zdokonalování materiálů a technologií mimořádně vzrostl zájem o tuto hru. Podobně jako mnohé jiné sporty, vznikl i squash náhodou. Chlapci ze soukromé školy Harrow v Anglii si při čekání, až na ně přijde řada v tenisu, pravidelně hráva-

li s míčkem na dvoře mezi čtyřmi zdmi. Jednoho dne si z toho dva nebo tři chytřejší udělali hru a tento den je možné považovat za den vzniku squashu. Slovo squash vzniklo z pojmenování zvuku, který doprovázel náraz měkkého gumového míčku na přední stěnu. Squash je moderní a rychlá hra, kterou provozují hlavně mladší, ale ani střední generace se nenechá zahanbit.

V sobotu večer jsme se všichni sešli v honosném prostředí sálu Café de Paris v Boby centru. Během přestávky vystoupení brněnské klezmer skupiny HA CHUCPA byly vyhlášeny výsledky ukončených disciplín a vítězům předány diplomy.

S nedělním ránem začala plavecká soutěž za účasti plavců nejrozdílnějších věkových

kategorií, od desetiletých Michaely Gálkové a Karolíny Kotrbové, až po veterána pana Hermana z Brna, narozeného v roce 1919. Sám jsem nevěřil svým uším a několikrát jsem si datum jeho narození nechal zopakovat.

Závěrečnou disciplínou byl opět stolní tenis pod vedením zkušené Karin Kraus. Boje u zelených stolů probíhaly do třinácté hodiny v hale TTC Moravská Slavia ve Vojtově ulici. Následovalo vyhlášení vítězů a oficiální ukončení her.

Závěrem bych rád poděkoval paní Zoše Vyoralové za její velmi obětavou práci při přípravě a organizaci her.

► Petr Wellemín

► Foto: Martin Šmok

VÝSLEDKY:

Tenis muži: 1) Pavel Gros, 2) Tomáš Tomášek, 3) Peter Lager

Tenis ženy: 1) Yulia Pomyan, 2) Eva Hrudová, 3) Karin Kraus

Tenis cena útechy: Ivan Kühnmund

Volejbal: 1) Židek, Skořepa, Gros Pavel, Gros Petr, 2) Spevák, Vernerová, Jindra Verner, Wilhelm, Berkovič Ivan, Zuzana Kovanicová, 3) Dvořák, Vlček, Freund, Mrkvičková, Kosák, Vondráček

Squash muži: 1) Jan Vlček, 2) Petr Gros, 3) Lukáš Vlček

Squash ženy: 1) Věra Mrkvičková, 2) Iva Filkuková, 3) Zuzana Kovanicová

Bowling muži: 1) Michal Hapala, 2) Samuel Fleischman, 3) Tomáš Židek

Bowling ženy: 1) Jindřiška Vernerová, 2) Eva Hrudová, 3) Irena Dousková

Bowling děti: 1) Karolína Kotrbová, 2) Michaela Berkovičová, 3) Michaela Gálková

Plavání muži prsa: 1) Wellemín, 2) Klement, 3) Freund

Plavání muži volný způsob: 1) Wellemín, 2) Freund, 3) Oráč

Plavání ženy prsa: 1) Koutská Evženie, 2) Mayerová Zdena, 3) Dousková Irena

Plavání ženy volný způsob: 1) Mayerová Zdena, 2) Koutská Evženie

Plavání žačky: 1) Michaela Gálková, 2) Karolína Kotrbová

Stolní tenis muži: 1) Tomáš Gálík, 2) Pavel Rubín, 3) Kuki Kraus

Stolní tenis ženy: 1) Barbora Klementová, 2) Zoša Vyoralová, 3) Zuzana Kovanicová

Židovský sportovní klub Hakoach Vás zve na čtyřdenní sportovně-turistický Za rekreační ZÁJEZD DO ORLICKÝCH HOR, který bude uspořádán ve dnech 24.–28. října 2003.

Ubytování je zajištěno v penzionech „Orlice“ a „Černá Voda“, 7 km na jih od Orlického Záhoří. Cena s polopenzí bude cca 1200,- Kč. Počítáme s pěšími i cyklistickými výlety, k dispozici budou též volejbalové a tenisové kurty, minigolf, atd.

Přihlášky (a nevratnou zálohu 150,- Kč) pošlete do 23. 9. Zuzaně Artnerové, artner@pha.inecnet.cz, mobil 606 111 388, později do 15. 10. Františku Fendrychovi, fendrych@fzu.cz, mobil 605 880 583.

Těšíme se na setkání!

PROGRAM BEJT PRAHA – ŘÍJEN 2003

30. 9. Rabín Morton Narrowe – návštěva Židovské obce Karlovy Vary 1. 10. Rabín Morton Narrowe, přednáška: „Vysoké svátky, teologie, bohoslužba a její postupy“, 19.00 hodin, Vzdělávací centrum, Maiselova 15 3. 10. Šabat šuva, Kabalat šabat a kiduš, 18.00 hodin, Španělská synagoga, Dušní 12 5. 10. Jom Kipur – rabín Morton Narrowe, 18.00 hodin, Španělská synagoga, Dušní 12 6. 10. Jom Kipur – rabín Morton Narrowe, bohoslužba – Šacharit, 10.00 hodin, Neila – 17.00 hodin, Havdala-šofar – 19.05 hodin, Španělská synagoga, Dušní 12 10. 10. Sukot – Kabalat šabat a kiduš, rabín Arnold S. Turetsky, 18.00 hodin, Španělská synagoga, Dušní 12	12. 10. Sukot – rabín Arnold S. Turetsky, bohoslužba, 10.00 hodin, Židovská obec Praha (2. poschodí), Maiselova 18 16. 10. Rabín Arnold S. Turetsky – návštěva Židovské obce Plzeň 17. 10. Kabalat šabat a kiduš – rabín Arnold S. Turetsky, 18.00 hod, Španělská synagoga, Dušní 12 18. 10. Sobotní ranní bohoslužba – rabín Arnold S. Turetsky, 10.00 hodin, Španělská synagoga, Dušní 12; Simchat Tóra s Židovskou obcí Praha, (čas bude upřesněn) 24. 10. Kabalat šabat a kiduš, 18.00 hod, Španělská synagoga, Dušní 12 31. 10. Kabalat šabat a kiduš, 18.00 hod, Španělská synagoga, Dušní 12

Bejt Elend

Milí rodiče, milé děti,

vítáme vás v novém školním roce. Výuka začíná jako každý rok po Vysokých svátcích

V ÚTERÝ 7. ŘÍJNA 2003

Zápis se koná ve středu 24. září, kdykoli mezi 14:00 a 19:00 hod. Čeká na Vás malé, ale milé občerstvení!

Novinkou letošního roku je výuka židovských „holajdaček“. Zájemci o zpěv, hudební nástroje a písničky nejen židovské, NEVÁHEJTE!

ŠANA TOVA UMETUKA 5764

► Váš Bejt Elend

ROZVRH PRO ŠKOLNÍ ROK 2003/4

Pondělí	14:30–17:00	Výtvarná dílna
	15:00–17:00	Židovské holajdačky
Úterý	15:00–17:00	Angličtina
Středa	15:00–17:00	Hebrejština a tradice
	17:00–18:30	Moadon (jednou za 14 dní)
Čtvrtek	14:00–16:00	Hebrejština a tradice
	16:00–18:00	Příprava bar/bat micva

MOADON RELOADED

Režie / Directed by
Bejt Elend

Scénář / Screenplay
Bejt Elend

Produkcce / Production
Bejt Elend

Hrají / Cast

**Káča Mikulcová, Zuzana Petrová, Dany Ziss
a další.**

**MULTIKINO Mánesova 8, Praha 2 hraje od 8. října 2003 do
23. června 2004 každou druhou středu od 17.00 do 18.30 hod.**

Vrcholné scény filmu:

- **Setkání se známými židovskými osobnostmi**
- **Dilema café – co Vás zajímá ?**
- **Tvůrčí dílna – vyzkoušejte, co ve Vás vězí?**

Recenze i náměty na tel: 603 726 397 Káča

Poděkování

Vážení kolegové a přátelé, chtěl bych vám všem poděkovat i touto cestou za vaši snahu, ochotu a čas, který jste věnovali přípravě akcí a programů na oslavu Evropského dne židovské kultury. Letošní ročník dosáhl největší návštěvnosti a míry informovanosti v historii celé akce v České republice. Stal se rovněž jedinečným co do množství a kvality programů, které poskytly skutečně širokou škálu příležitostí seznámit se s židovskou kulturou – jejími tradicemi, historií a zvyky – na mnoha místech České republiky.

Jsem vděčný za mnohá setkání, telefonické rozhovory i e-mailovou korespondenci, díky nimž jsem se dozvěděl informace o Vašich organizacích. Děkuji Vám za všechny kladné ohlasy, které jsem obdržel krátce po skončení akce – jsou mi velkým povzbuzením, pomocí a také přesvědčením, že akce jako je Evropský den židovské kultury je událostí, která má svůj smysl a kterou je třeba rozvíjet. Věřím, že i v příštím roce se setkáme v tak hojném počtu a vytvoříme hodnotné a zajímavé akce pro širokou veřejnost.

Dovolte mi, abych Vám popřál úspěšný a šťastný nový rok. Těším se další setkání s Vámi. V případě jakýchkoli dotazů nebo návrhů kontaktuje mě, prosím, na telefonním čísle: 222 31 01 99 nebo na e-mailové adrese: office@bejt-praha.cz.

► Peter Gyori, výkonný ředitel Bejt Praha
a hlavní koordinátor EDŽK pro ČR
► Bejt Praha (Jáchymova 3, 110 00 Praha 1)

Pietní akt v Děčíně

V rámci Evropského dne židovské kultury měla veřejnost možnost navštívit v děčínské synagoze hned dvě výstavy. První sestavenou z darovaných obrazů akademického malíře Josefa Císařovského „Židovské hřbitovy v Hostouni – čtyři roční období“ a druhou putovní výstavu zapůjčenou Pražským židovským muzeem

„Historie Židů v Čechách a na Moravě – židovské tradice a zvyky“. Osobitým příspěvkem děčínské židovské obce se však stalo pietní odhalení pamětních desek Pejsachovi a Miriam Wolkowiczovým a všem zemřelým Židům, pochovaným na židovském hřbitově v Děčíně, na hřbitově, který musel ustoupit industrializaci městské čtvrti Rozbělesy v roce 1952.

Pejsach a Miriam Wolkowiczovi byli jedněmi z milionů obětí druhé světové války. Z lodžského ghetta byli posláni na práci do zbrojní továrny v Drážďanech. Po náletech na Drážďany a zničení továrny byli nacisty donuceni opustit město a vydat se pěšky přes Děčín do Terezína. Zmrzlí a hladoví byli donuceni přespat na nádvoří děčínského zámku. Tam Pejsach Wolkowicz podle-

hl útrapám z cesty, bylo to 18. dubna 1945, v době, kdy už se blížil konec války. Několik dní poté zemřela stejným způsobem, na ústeckém stadionu, Miriam Wolkowiczová. Účastníkem tohoto hrůzného pochodu smrti byl i jejich tehdy dvanáctiletý syn Stephen, dnes elektroinženýr, žijící v Austrii. Stephen Wolkowicz po mnoho let neúnavně pátral po ostatcích svých rodičů, přičemž mu byla nápomocna i děčínská židovská obec, ale i řada soukromých osob. Při pátrání se děčínská dozvídala o dalších osudech židovských souvěrců, kteří sice unikli smrti ve válce, avšak byli přesto připraveni o místo posledního odpočinku. Po likvidaci hřbitova bylo s jejich ostatky velmi necitlivě naloženo. Fakticky se po těchto zesnulých nezachovalo nic. Ale ani to není tak docela pravda. Právě při odhalení pamětních desek zaznělo z úst rabína Ronalda Hoffberga několikrát slovo vzpomínka a paměť. Slova, která pro žádný národ nemají větší význam, než právě pro Židy. Na pietní akt, kterého se zúčastnili i členové spřátelených židovských obcí z Liberce, Teplic a Ústí nad Labem a představitelé města Děčína, přijel až ze Sydney syn manželů Wolkowiczových Stephen s manželkou Susan a sestřenkou Rosemarie Allemann-Pfeffer ze Švýcarska.

Domnívám se, že nemohlo být většího příspěvku židovské obce k Evropskému dni židovské kultury, než jakým bylo odhalení zmíněných desek a následné setkání, které spojilo mnoho lidí různého vyznání, národností a můžeme říci i kontinentů, a to jistě nejenom na toto pozdní odpoledne.

► Ingrid Jozová
► Foto: Pavla Kroupová

Synagoga v Ústěku měla svůj den

U příležitosti Evropského dne židovské kultury byla po mnoha desetiletích, pro veřejnost vlastně v předstihu, otevřena synagoga v Ústěku. Oficiálního otevření se dočkala 10. 9. 2003. Synagoga, která měla být v 70. letech zbořena, byla po deseti letech více než úspěšně zrekonstruována. Celkové náklady dosáhly částky 5,9 milionu Kč. Za mimořádnou pozornost stojí obnovená ornamentální výzdoba stropu a nástěnné malby. Trvalou součástí synagogy se stala expozice Škola a byt kantora. Celkové provedení expozice se smyslem pro detail vzbuzuje opravdu příjemný pocit. Ústěcká synagoga by se mohla stát vítaným místem v rozvrhu akcí škol a cestovních kanceláří i výzvou pro další využití nádherných prostor.

► Text a foto: Martin Pěkný

Pro potěchu duše i těla

Do oslav Evropského dne židovské kultury se zapojila i teplická židovská obec.

Hlavní akce proběhla v neděli 7. září na místním židovském hřbitově, kde byla v obřadní síni otevřena výstava dětských kreseb nazvaná „Jak plyne čas“. Díla vzešla z výtvarné soutěže vyhlášené kulturním oddělením Památníku Terezín. Děti měly možnost vyjádřit se k biblickým tématům, období šoa i následnému období, které bylo pro ty, kteří přežili, období těžkých návratů, velkých zklamání a často i dalšího putování. Zaštitu nad výstavou převzala spisovatelka Hana Greenfield, která si touto zkušeností sama ►

► prošla a dnes se jí snaží sdělit dětem a mládeži.

Během vernisáže promluví kromě předsedy Židovské obce Teplice, pana Oldřicha Látala, i primátor města Jaroslav Kubera a velvyslanec Státu Izrael, Jeho Excellence Arthur Avnon. Mezi hosty byli také vrchní rabín Karol Sidon a tajemník Federace židovských obcí v ČR Tomáš Kraus.

Teplická obec se snaží být velmi otevřená a přispívat ke kulturnímu životu města, jehož je po staletí součástí. Vernisáže se zúčastnilo kolem stovky návštěvníků, pro něž byl připraven bohatý program: vystoupilo místní folkové duo Proti srsti, které kromě vlastního repertoáru zazpívalo i českou verzi písně „Jerušalajim šel zahav“ a smyčkový kvartet Pavla Kirse. Závěrečnou skladbu, hudbu z filmu Schindlerův seznam, věnoval Pavel Kirs panu Chaimu Kleinovi, který je již dlouhá desetiletí nejen kantorem, ale i duší teplické obce.

Po skončení hudebního programu měli návštěvníci možnost prohlédnout si vystavené kresby, občerstvit se (např. chrámec-kým košer vínem – ostatně Most a jeho okolí spadá právě do působnosti teplické

obce), projít se po hřbitově nebo si třeba prohlédnout domek pohřebního bratrstva a plány na jeho rekonstrukci a vybudování bytu pro správce hřbitova. Zajímavé byly i výrobky porcelánky v Dubí, která na podnět teplické židovské obce začala vyrábět tradiční sederové mísy (ve zlacené nebo cibulákové variantě) a vytvořila rovněž model teplické Nové synagogy, která již bohužel nestojí – v noci ze 14. na 15. března 1939 byla spálena nacisty.

A pokud by zájemce o židovskou kulturu zatoužil i po zážitcích jiného rázu, než jen kulturních, mohl vyrazit do hotelu Prince de Ligne, kde byly připraveny Dny židovské kuchyně. Teplická obec tedy připravila oslavu se vším všudy.

► Text a foto: Kateřina Jelínková

■ Židovská obec Brno

Tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno
Tel.: 545 244 710, Fax: 545 213 803
E-mail: zob@zob.cz, web: www.zob.cz

Pravidelné bohoslužby se konají v synagoze Skořepka 13 každý pátek večer od 17 hod. a v sobotu ráno od 9.30 hod. V pátek v 18.00 hod. také ve spol. místnosti ŽOB.

Jom kipur

5. 10. 2003 Erev Jom kipur v 17.00 h.
6. 10. 2003 Jom kipur 9.30 h, Mazkir 10.00 h, Neila 17.00 h, konec 18.00 h.

Nový rabín

Den 26. srpen 2003 se jistě zapíše do historie naší obce. Po třiceti třech letech, právě v den nedožitých 128. narozenin Richarda Federa, totiž nastoupil do úřadu nový rabín Moshe Chaim Koller. Vzhledem k tomu, že nás brzy čekají oslavy Nového roku, je jeho nástup do funkce předznamenáním něčeho nového v našem náboženském životě.

Slavnostní víkend v Třebíči

Město Třebíč oslavilo ve dnech 22. až 24. srpna zápis tří městských pamětihodností – baziliky sv. Prokopa, židovské čtvrti a židovského hřbitova – do seznamu světového kulturního dědictví UNESCO.

Závěrečný den oslav byl zahájen slavnostní mší v bazilice, kterou celebroid brněnský diecézní biskup Msgr. Vojtěch Cikrle. Odpoledne na Masarykově náměstí před budovou gymnázia, kde byli soustředováni trebičští židé před deportacemi, byl odhalen památník obětem holocaustu z Třebíče a okolí. Žulový kvádr s reliéfem menory je dílem sochaře Nikose Armutidise a byl vytvořen podle návrhu ing. arch. Jaroslava Klenovského. Památník byl instalován péčí a nákladem ŽOB za velkého přispění řady soukromých sponzorů i ze zahraničí.

V projevu při odhalení starosta Třebíče M. Mašek podtrhl symboliku oslav, spojení historie slavné i tragické. Předseda ŽOB Petr Weber vyjádřil mj. přání, aby již nikdy a nikde nebylo nutno takové památníky vztyčovat. Obřad byl provázen liturgickými žalmy v podání vrchního kantora ŽOB Arnošta Neufelda. Na závěr vrchní rabín Karol E. Sidon připomněl, že i dnes jsou Židé nesmyslně vražděni – v Izraeli. Slavnostní víkend završil koncert židovských písní v Zadní synagoze v podání Moniky Žákové a Matěje Raka.

■ Židovská obec Liberec

Rumjancevova 1362, Liberec 1
tel. 485 103 340, 482 412 530

- ❖ Dny otevřených dveří v liberecké synagoze – středa 1., 15. a 29. 10. od 13 do 17 h.
- ❖ Dny otevřených dveří na hřbitově (Ruprechtická ul.) – neděle 12. října od 13 do 17 hodin
- ❖ Kavárna pro seniory – středa 8. října od 14 hodin (kulturní místnost v synagoze)
- ❖ ŽO Liberec od září zahajuje opět výuku izraelských tanců pod vedením slečny Olgy Prášilové. Termíny jsou 16. 9., 23. 9., 30. 9., 7. 10., 14. 10., 21. 10., 4. 11., 11. 11. a 18. 11. Začátky od 18 hodin. Kontakt – 604 260 697 (O. Prášilová)
- ❖ V rámci Evropských dnů židovské kultury Vás zveme 22. října do Divadla F. X. Šaldy v Liberci na operu G. Verdiho „Nabucco“; cena pro členy ŽOL 90,- Kč, ostatní 180,- Kč. Objednávky v kanceláři ŽOL do 22. 9., telefon: 485 103 340.

BESAMIM

Pravidelné taneční hodiny izraelských lidových tanců pro začátečníky i pokročilé budou i letos probíhat každé úterý od 18.15 do 20.30 hod. v tělocvičně Lauderových škol (Belgická 25, Praha 2), a to 7. říjnem počínaje. Bližší informace na www.volny.cz/besamim, besamim@volny.cz a telefonech 603 852 917 (Ondřej), 602 451 937 (Linda).

MACCABI BRNO pořádá přebor brněnské židovské župy ve squashi a bowlingu. Přebor proběhne 1. listopadu od 9 hodin v Brně, Cejl 52. Soutěžit lze v kategoriích mládež, muži, ženy. Účastnický poplatek ve výši 100 Kč zahrnuje i stravování. Přihlášky lze zasílat do 24. října poštou či e-mailem na adresy: MACCABI BRNO, tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno nebo jindrich.bauer@zob.cz; případně faxovat na číslo 545 213 803.

Paní Helena Fantlová z Vlašimi se 26. 10. 2003 dožívá devadesáti let.

Její dědeček Josef Pacovský působil jako kantor na mnoha místech Čech, mj. také ve Ždánicích. Otec Oskar Pacovský byl obchodníkem ve Vlašimi.

Paní Fantlová se těší dobrému zdraví, o čemž vypovídá její každoroční výstup na Blaník.

Paní Fantlová má dceru, 2 vnučky a 5 pravnoučat.

AD MEA VE-ESRIM!

TAFASTA MERUBE – LO TAFASTA, TAFASTA MUAT – TAFASTA

Zamyšlení k Roš hašana

S prvním dnem Roš hašana spojuje naše tradice dvanáct událostí, z nichž první je stvoření Adama a Evy, čímž bylo dovršeno stvoření světa. Tóra popisuje stvoření člověka prostě a jednoduše. I řekl Bůh: „Učiníme člověka, aby byl naším obrazem, podle naší podoby“ – muže a ženu je stvořil. Midraš však svědčí o tom, že Všemohoucí to neměl tak snadné. Když se Bůh rozhodl stvořit člověka, nastal mezi anděly rozkol. Jedni radili: „Stvoř ho!“ Druzí říkali: „Netvoř ho!“ Anděl Milosrdenství pravil: „Stvoř ho, on bude činit milosrdenství na zemi.“ Anděl Pravdy řekl: „Netvoř ho, neboť on poskví svou duši lži.“ Poté anděl Spravedlnosti pravil: „Stvoř ho, neboť okráší svůj život dobrými skutky.“ Anděl Míru řekl: „Netvoř ho, neboť on naplní zemi nepřítelstvím.“ Co udělal Všemohoucí? Svrhl Pravdu na zem, neboť je psáno: „Pravdu srazil na zem a dařilo se mu, co činil“ (Da 8,12). V tu chvíli zvolali služební andělé: „Proč ponižuješ pravdu, pečť Tvé vlády? Pozdvihni opět Pravdu ze země, neboť je psáno: „Ze země vyraší pravda“ (Ž 85,12). Ještě hodnou chvíli se andělé přeli mezi sebou, má-li být člověk stvořen, či ne, až se k nim obrátil Bůh se slovy: „To, o čem se přete, nemá již smysl, člověk byl stvořen!“ (Berešit Rabba 8).

Spor, který andělé vedou v Midraši, je sporem o samé podstatě člověka, byť ještě nestvořeného. V očích jedněch bude člověk od samého prvopočátku ovládnut sklonem ke zlu – jecer ha-ra, tedy nehodný toho, aby byl stvořen. V očích druhých bude plnit vůli svého Tvůrce, tedy jeho podstatou bude sklon k dobru – jecer tov. Máme zde krásný příklad předurčenosti, v níž není místo pro svobodnou volbu cesty, po níž chce člověk kráčet, ani zde nenacházíme možnost pro upřímné pokání – tšuva. Po té, kdy byl stvořen člověk, je pozemská skutečnost mnohem složitější, pestřejší a ne vždy tak jednoznačná jak jí vidí nebeští andělé.

Druhý Midraš (Tanchuma – Berešit 4) nás seznamuje s dialogem mezi Hospodinem a Kainem, který zabil svého bratra Ábela, což se také stalo prvního dne měsíce tišrej. Hospodin řekl Kainovi: „Kde je tvůj bratr Ábel?“ Odvětil: „Nevím. Cožpak jsem strážcem

svého bratra? Ty, který jsi strážcem veškerého tvorstva, právě Ty se mě ptáš? Tvá otázka mě připomněla podobenství o zloději, který kradl zásadně jen v noci. Jednou ukradl onen zloděj z domu nějaké věci a nepřistihli ho při činu. Teprve až ráno ho chytil strážce domu a ptal se ho proč kradl. Zloděj mu odpověděl: „Já jsem noční zloděj a držím se svého řemesla, ale ty jsi strážce a tvou povinností je hlídat dům, proč jsi ho v noci nehlídal jak jsi měl. Teprve teď ráno se mě ptáš?!“

Podobně odpověděl Kain Všemohoucímu: „Já ho zabil, protože jsi ve mě stvořil sklon ke zlu – jecer ha-ra. Ty, kdo jsi strážcem všech, jsi dopustil, abych ho zabil. Kdybys přijal mou obět jako jsi přijal obět mého bratra Ábela, nežárlil bych na něj vražednou žárlivostí a nezabil bych ho!“ Bůh mu okamžitě odvětil: „Cos to učinil! Slyš, prolitá krev tvého bratra křičí ke mě ze země.“

Kain dochází k prostému závěru, ne on, ale Bůh je vlastně odpovědný za smrt Ábela. Kain však velice rychle zapomněl na varování Všemohoucího, které mu sdělil ještě před tragickým momentem bratrovraždy. „Což nepřijmu i Tebe, budeš-li konat dobro? Nebudeš-li konat dobro, hřích se uvelebí ve dveřích a bude po tobě dychtit; ty však máš nad ním vládnout.“

Hle, člověk má svobodnou vůli, má před sebou dvě možnosti, buď podlehnout hříchu, poddat se mu, aby jej plně ovládl anebo s ním bojovat a zničit jej v samém prvopočátku, což je ideální stav, jehož jsou schopni dosáhnout jen výjimečně silní jedinci. Tito spravedliví –

cadikim gmurim, znají jen jednu cestu, cestu plnění micvot a vůle Všemohoucího. Kdo z nás, prostých Židů, kteří jsme tak vzdáleni od oněch ideálních spravedlivých, je schopen alespoň trochu se k nim přiblížit? Přece jsme tak slabí, podléháme mnoha vlivům moderního světa a necháváme se vést našemu tělu příjemnými svody. Přesto však nejsme žádní vyvrhelové, dodržujeme většinu z Desatera přikázání, jsme nositeli univerzálních cností Mojžíšova Učení, proč tedy nemůžeme žít tak, jak jsme žili doposud? V případě kladné odpovědi si však položíme druhou otázku, jaký je tedy rozdíl mezi námi a ostatními národy? Vždyť protestanté a katolíci také dodržují část přikázání a zákonů Tóry. Přece je něco, čím se lišíme od ostatních národů. „Nyní tedy budete-li mě skutečně poslouchat a dodržovat mou smlouvu, budete mi zvláštním vlastnictvím, jako žádný jiný lid, třebaže má je celá země. Budete mi královstvím kněží a národem svatým“ (Šemot 19, 5-6).

Být Sgula mi kol haamim, mamlechet kohanim a goj kadoš, – to je onen rozdíl mezi námi a ostatními národy, který však pro nás znamená velkou odpovědnost za plnění micvot a vyžaduje od nás vysoký stupeň sebekázně, nejen od každého jednotlivce, ale i národa jako celku.

O Roš hašana se před Všemohoucí otevřely tři knihy. Jedna pro spravedlivé, druhá pro hříšníky a třetí pro střední. Spravedliví budou o Roš hašana zapsáni a potvrzeni v knize „života“. V nastávajícím roce je Bůh odmění za jejich příkladný život. Hříšníci, kteří se odmítají polepšit, budou o Roš hašana zapsáni a potvrzeni v knize „smrti“. Oni dostanou svůj zasloužený trest. Střední – to jsme prakticky my všichni, kteří jsme v minulém roce vykonali mnoho dobrého, ale také jsme dělali věci, které nám nejsou zcela ke cti. Nám dal Hospodin desetidenní lhůtu – aseret jmej tšuva, abychom se mohli upřímně kát z našich hříchů a napravit je. Když tak učiníme, můžeme být ujištěni, že Bůh nám naše viny promine a na konci Dne smíření budeme zapsáni a potvrzeni v knize spravedlivých (podle Roš hašana 16b).

Pokud se někdo z nás během minulého roku nechoval ke svému bližnímu tak, jak by správně měl, ať už se ho slovem anebo ▶

► Činem nějak dotkl, vědomě ho okradl či jinak mu ublížil, a tak záměrně narušil korektní mezilidské vztahy, je jeho povinností nejen se kát ze špatného činu který spáchal, ale především, v krajním případě do nástupu Jom kipuru, jej napravit. To jest požádat o odpuštění a nahradit způsobenou škodu, ať již morální či majetkovou. Pouze tehdy má takový člověk reálnou naději, že milosrdný Bůh přijme jeho pokání – tšuva. Co však řekneme o narušení předpisů, jejichž dodržování vyhradil Všemohoucí pouze pro svůj lid? To jest šabat, svátky, kašrut a taharat mišpacha – čistota židovské rodiny. Například zákaz zapalování ohně o šabatu a omezení z toho vyplývající. Je zakázáno vypínat a zapínat elektrický

proud, nelze tedy zapnout televizi, radio, počítač apod., nesmí se kouřit, nesmíme řídit auto a nesmí se vařit. Každý i zcela asimilovaný Žid ví, že máme zakázáno jíst vepřové maso. Ale co se týče zákazu směšování masité a mléčné stravy nebo požívání různých mořských živočichů, např. langust a krevet, tyto zákony kašrutu se již nedostaly tak hluboko do povědomí našich věřících. Mnohý Žid si řekne – ne, v takové zkoušce nemohu obstát, během jediného dne se mám zřít sobotních programů televize, nemám jet na výlet, mám se obejít bez svého zamilovaného jídla? Ne, to není nic pro mne, moderního Žida 21. století.

Je však odpor našeho věřícího tak zásadní? Není pouze projevem strachu před radikální

změnou životního stylu? Zde platí ono známé talmudické přísloví: „Tafasta merube – lo tafasta, tafasta muat – tafasta“ (Roš hašana 4b). Volně interpretováno: chceš-li během okamžiku změnit celý svůj předchozí život, byť k lepšímu, většinou vše skončí u dobrých předsevzetí, pokud však začneš postupně, ale důsledně přibližovat svůj život a konání zásadám naší víry a tradic, tvé pokání – tšuva Všemohoucí přijme a ty vstoupíš do nového roku bez hříchu. Bůh tě zajisté obdaří fyzickými i duchovními silami, abys mohl i v budoucích letech pokračovat na tebou započatém díle sebezdokonalení.

Ken jehí racon. Le šana tova tikatevu u tchatemu.

► Rabín Daniel Mayer, Haifa

ZASE SZARVAS? PROČ?

Tenhle rok, stejně jako v letech minulých, jsme se vypravili do Szarvase. Szarvas – pojem který zná snad každý ve střední Evropě ve věku od 6 do 101 let a každý kdo tam někdy byl, má pocit, že tam patří, ale nikdo přesně neví proč. Je to místo, které pro někoho z nás je jen další tábor v řadě a někomu zas pomohl najít směr kudy dál jít.

Je to místo, kde ať jste odkudkoli, tak vás obklopí pocit, že vám všichni tak nějak rozumějí...i když ne doslova, protože změní maďarštiny, ruštiny, angličtiny, hebrejštiny, rumunštiny apod. a pro některé mladší z nás i již poněkud vzdálené slovenštiny, vás doslova převálcuje a za chvíli spíš nevíte čím ani odkud jste – ale to pochopení je někde uvnitř. Vlastně myslím, že to je ten hlavní důvod, proč se sem většina dětí tak ráda vrací – a nejen děti. I když tomu někdy moc nerozumím, protože program ve stylu:

- 7.00 – začíná hrát táborový rozhlas písně typu David Melech Jisrael a By The Rivers of Babylon
- 8.00 – nástup na Mifkad, tj. ranní modlitbu
- 8.15 – snídaně
- 9.15 – peula/madrich time/plavání/art/zpívání/tancování/lodičky/koníčky/sport
- 10.15 – totěž
- 11.15 – totěž
- 13.00 – oběd
- 15.00 – svačina a pořád totěž až do večere 18.30 a pak večerní program od 20.00 až do večerky...tak to zvládne 2 týdny málokdo.

Ale není to tak „skvělé“ jak to na první pohled vypadá – na ranní nástup se většina z chanichů, tedy dětí, courá ještě dlouho po osmé hodině, pronásledována zuřícími vedoucími, tedy madrichy. Při každém jídle je doplňkovým programem zpěv, no spíše

řev, který na 100 % splňují pouze Rusové a Ukrajinci a milá Československá skupina, která zřejmě nezaznamenala v roce 1993 nic zvláštního, je nejpasivnější, tzn. řveme asi jen na 99 % za nespokojených pohledů hlavního vedoucího řevu Itzka. Dopolnední i odpolední program má mnoho variant, zaleží na tom, co nám zrovna velí Rádce Mladých Svišťů alias příručka správného madricha na daný rok, kde je popsáno celé téma tábora a HLAVNĚ!!! čeho chceme který den dosáhnout... Abych to trochu přiblížila, tento rok bylo téma tábora „Židovská síň slávy“ a každý den jsme se učili o někom významném, jako např. Maimonides, Chana Szenes, Albert Einstein, Yehuda Amichai... Neděste se, pokud Vaše děti byly v Szarvasi, tak Vám určitě napoví. Večerní program se nese ve stejném duchu denního tématu a pak večerka: 22.00, 22.30 nebo 23.00, ale spíš podle toho, kdy se nám toho kterého chanicha podaří ulovit při jeho noční cestě „zrovna na záchod“. A pak už jen jedna jediná věc na konec dne – znavený a dezorientovaný madrich musí najít cestu do své postele a nebo do „madrich roomu“ připravovat program na další den.

Tak až Vaše děti budou příště při jídle trochu hlučnější a celý den budou poskakovat a pobíhat, tak nám nevolejte, protože my máme tenhle vzdělávací program v popisu práce. Ale můžete se podívat na www.camp.jdc.hu a prohlédnout si mapu tábora, táborové noviny, video, či fotky a pokud si s nimi budete chtít u jídla trochu

zazpívat, ale neznáte slova, pak je tu pro Vás www.hebrewsongs.com.

Ale na co psát dlouhé články, když se stačí zeptat těch nejpovolanejších:

1. Co se mi líbilo?
2. Co se mi nelíbilo?
3. Co bych změnil(a)?

1. Diskotéka se mi moc líbila. Líbil se mi i Oskar a skoro všechny večerní akce.
2. Jediný co se mi nelíbilo byl otravný hmyz.
3. Aby bylo víc tancování.
Na závěr – Szarvas je moc fajn tábor takže sem pojedu i příští rok. (Eva)

1. Najviac sa mi páčil bazén.
2. Najviac sa mi nepáčily peuly.
3. Zmenil by som to, že by bolo viac hodín bazénu, športu a artu. (Karol)

1. Všetchno.
2. Vedro, drahé zboží u stánku.
3. Ubrala bych vedro, dala bych větší chatky a pozvala více národů, např. Izrael, Egypt, Turecko (Eva M.)

► Mariana Speváková

ŽENSKÉ A MUŽSKÉ MICVOT

Slovo micva se většinou překládá jako dobrý skutek. Jeho význam je však poněkud jiný. Jedná se o příkaz, povinnost. Z příkazů Tóry vychází rabíni při tvorbě halachy – židovských zákonů. Na pokračování si od nyníška budeme vyprávět o micvot a halachot vztahujících se jak k ženám, tak k mužům, ač se většina micvot vztahuje na muže a ženy společně. Například příkazy desatera, kašrut atp.

Jsou však micvot, vztahující se čistě k mužům – obřízka, nebo pouze k ženám – nida (pomenstruační očista). Takové micvot jsou spojeny s fyzickými funkcemi. Jsou však čistě ženské micvot, které s fyzickými funkcemi nemají co dělat – např. zákaz sexuálního styku s více muži, tudíž i manželství s více muži najednou je ženám zakázáno. Zatímco muž může žít v mnohoženství. K tomuto tématu se ale dostaneme později.

Čistě mužská micva, která nemá s fyzickými funkcemi nic společného je micva pidjon ha-ben (vykoupení prvorozeného syna). Otec, nikoli matka vykupuje prvorozeného – syna, nikoli dceru.

Muž je povinen plnit všechny pozitivní, časem vázané (omezené) micvot. Ženy jsou z této povinnosti uvolněny, což však neznamená jejich zákaz. Co je pozitivní, časem omezená micva? Pozitivní micva je učiniš..., časově omezená je taková, která se pojí s časem, např. modlitba v komunitě, přebývání v suce, nasazování tefilin atp.

Všechny pozitivní micvot, které nejsou časově vázány, musí plnit jak muži, tak ženy bez rozdílu. Například modlitba. Muž je povinen modlit se ve shromáždění, v určený čas, zatímco žena se může modlit sama v jakýkoli čas, alespoň jednou denně. Oba ale musí plnit micvu modlitby.

Nemusí nebo nesmějí se ženy modlit tak, jako muži?

Mišna říká: „Ženy, otroci a nedospělí jsou vyjmuti z povinnosti odříkávání Šema a nasazování tefilin. Mají však povinnost modlitby, mezuzy a díkůvzdání po jídle.“ Gemara úplně nesouhlasí, ač ve spojení s Šema je psáno: „Večer a ráno a v poledne“ (Žal 55:18), což je jako časem vázaná pozitivní micve. Gemara staví do popředí fakt, že Šema obsahuje deklaraci „království nebeského“. Deklarace víry v „Boží království“ je centrálním krokem judaismu a je tudíž výše, než fakt, že se jedná o časem vázanou micvu. Proto Šulchan Aruch zdůrazňuje: „Je správné učit je (ženy a otroky pozn.) modlitbu Šema, aby přijmuli nad sebou vládu“ (Ora chajim 70:1). Rabi Moše Isserles dodává: „Aby mohli odříkávat alespoň první řádek.“

Díkůvzdání po jídle – Birkat ha-mazon vychází z páté knihy Mojžíšovy: „a budeš jísti a nasytíš se a blahořečiti budeš Hospodinu, Bohu svému, za zemi krásnou, kterou ti dal“ (Dt 8:10). Na Birkat ha-mazon lze nahlížet jako na časem vázanou micvu, neboť je psáno: „...když dá vám Hospodin večer maso k jídlu a ráno chleba do syta“ (Ex 16:8). Gemara však trvá na tom, že ženy musí odříkávat díkůvzdání po jídle.

Modlitba je základní cestou k Božímu odpuštění a „každý muž, žena, otrok či dítě potřebuje Boží milosrdenství“ (Rašiho komentář k Berachot 20b). Traktát Berachot, Raši, tosafisté, Maimonides i pozdější komentáři tvrdí, že žena je povinna modlit se stejně tak, jako je tomu povinen muž. Víme však, že v praxi je to jinak.

Povinnost modlitby vychází z Bible, nemá konkrétní určení času ani konkrétní text (Maimonides – Mišnej Tora, Hilkot tfila 1:1), je jen jakousi žádostí o Boží milosrdenství jedenkrát za den. Rabíni však vyžadují micvu modlitby v konkrétní čas a s konkrétním textem, a tak se micve modlitby mění v časem vázanou pozitivní micvu – 3x denně – Šacharit, Mincha, Maariv. Tato micva má být konána veřejně – minjan. Odvozuje se od biblického eda(n) = kongregace. Minjan v ortodoxii značí počet deseti mužů, neboť deset z dvanácti bylo vysláno Mojžíšem do Zaslíbené země, aby ji prozkoumali. Pouze v ortodoxii vylučuje minjan ženy, ty se do něho nepočítají.

Tak, teď jsem vám možná zamotala hlavu, a tak se hezky modlete, choďte do synagog a shromáždění a na přednášky, neboť modlitba a studium jsou micvot. Nezapomeňte, že časem omezené micvot jsou tu pro všechny. Ženám nejsou zakazovány, pouze jsou od nich uvolněny. Ono se při kojení špatně nasazují tefilin a při vaření těžko běhá 3x denně do synagogy, ale jinak...

► Sylvie Wittmannová